

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

HE 15/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Uudenmaan ELY -keskuksen asiantuntijalausunto

Uudenmaan ELY-keskus on vastaanottanut eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan pyynnön asiantuntijalausunnosta valiokunnalle. Uudenmaan ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi viitteessä mainitussa asiassa ja toteaa kohteliaimmin seuraavaa:

Tässä lausunnossa keskitytään ainoastaan maataloushallintoa koskeviin seikkoihin ja EU-tukien maksajavirastotehtävien hoitoon liittyviin asioihin. Tulevassa maakuntauudistuksessa ELY-keskusten ja kuntien maataloushallinnon yhteistoiminta-alueiden maataloushallintoon ja maaseudun kehittämiseen liittyvät tehtävät ja toiminnot on esitetty siirrettäväksi kokonaisuutena tuleviin maakuntiin. Uudenmaan ELY-keskus pitää tätä lähtökohtaa hyvänä tehtävien laadukkaan hoidon ja synergioiden kannalta.

Maatalouden suorien EU-tukien ja maaseudun kehittämisvarojen osuus Suomen kaikista EU-tuloista on yli 70 %, keskimäärin 864 milj. euroa vuodessa. Valtaosa tästä muodostuu viljelijätuista. Nykymallissa ELY -keskuksilla ja kuntien maataloushallinnon yhteistoiminta-alueilla on Suomen maksajavirastona toimivan Maaseutuviraston kanssa tehdyt sopimukset, jotka jatkossa tultaneen solmimaan tulevien maakuntien kanssa. Näillä nk. maksajavirastosopimuksilla sovitaan EU -lainsäädännön mukaisista menettelyistä Euroopan maatalous- ja maaseuturahaston tehtäviä hoidettaessa. Esimerkkinä tällaisesta on mm. tehtävien eriyttäminen, joka käytännössä tarkoittaa eri henkilöiden osallistumista myöntöpäätösten, valvonnan, maksatusten ja takaisinperinnän hoitoon kussakin yksittäisessä tuenhakijan tapauksessa. Maksajavirastotehtäviä ei voi delegoida sopimuksen ulkopuolelle kolmannelle osapuolelle ja toiminta on tarkkaan säänneltyä ja määrämuotoista.

13.4.2017

EU:n maksajavirastolainsäädännön toteutumista jäsenmaan hallinnossa valvoo esimerkiksi Euroopan komissio, Euroopan tilintarkastustuomioistuimien ja maksavirastotoimintaa valvova todentamisviranomaisen. Mikäli puutteita havaitaan, niin jäsenmaalle kohdistuu yleensä taloudellinen riski EU -rahoituksen vähentämisen muodossa. Nykytilanteessa EU-rahoitusosuuden vähentäminen on kohdistunut suoraan jäsenvaltiolle tuloutettaviin EU -palautuksiin, mutta uudessa itsehallinnollisessa maakuntamallissa asia lienee vielä ratkaisematta.

Maakuntien yleiskatteellinen rahoitus kattaa monia erittäin tärkeitä tehtäviä, joiden vastakkainasettelua tulisi välttää. Tästä johtuen tulisi pohtia mahdollisuutta määrittää maakunnille vähimmäistasot tietyille tehtäväkokonaisuuksille. Esimerkiksi nykytilanteessa ELY-keskukset noudattavat hyvin pitkälle vähimmäistasoa tukivalvonnassa määrärajoitusten resurssien joustavalla käytöllä. Kokonaisuutena voidaan todeta, että maataloustukihallinnon ketju: asiakkaiden koulutus ja neuvonta, hakemusten vastaanotto ja käsittely, tukivalvonta ja tukien maksatukseen liittyvät toimenpiteet on monivaiheinen prosessi. Viivästyksistä tai muut mahdolliset ongelmat prosessin missä tahansa vaiheessa aiheuttavat lopulta ongelmia tukien maksamisen aikatauluun asiakkaalle. Huomioitavaa on myös, että EU:n tarkoista maksajavirastolainsäädännönsästä johtuen käsittelyprosessissa ei juuri ole kansallista toimeenpanoa tai poliittiseen harkintaan liittyvää vaihtoehtoa.

Maatilatalouden harjoittajien yleisesti kiristynyt taloustilanne vaatii tukimaksatusten toimivuutta ajallaan. Mahdolliset maksatusten myöhästymiset aiheuttavat tiloille maksuvalmiusongelmia jo entisestään vaikeassa tilanteessa. Huomioitavaa on myös verotukseen liittyvät ongelmat, mikäli tukimaksuja ei kyettäisi suorittamaan kyseisen kalenterivuoden puitteissa. Toisaalta tukimaksuissa tapahtuvat viivästyksistä säädettyissä aikamääreissä saattavat johtaa rahoituskorjaukseen, jolloin EU -rahoitusosuus siirtyy kansallisesti rahoitettavaksi. Näistä seikoista johtuen toimintaketjun aliresursointi missä tahansa käsittelyvaiheessa ei ole rationaalisesti mahdollista.

EU:n maatalous- ja maaseuturahaston hallintomenettelyjen poikkeuksellisuudesta johtuen tulevien itsehallinnollisten maakuntien osalta tulisi turvata myös toimintaa ohjaavien tahojen rooli. Itsehallinnollisesta asemasta huolimatta maakuntien hoitamat maataloustukihallinnon tehtävät tulevat pitkälti valmiiksi annettuina ja tiukasti menettelyiltään säädettyinä. Koska jo yhdenkin maakunnan laiminlyönnit voivat aiheuttaa merkittäviä menetyksiä, on myös tärkeää, että kaikki maakunnat omalta osaltaan veloitetaan noudattamaan MMM:n ja Maaseutuviraston asettamia aikatauluja ja määräyksiä joko maksajavirastoprosessimenettelyä tai maakuntien ohjausta kehittämällä. Tähän liittyen ongelmana voidaan myös nähdä EU-tehtävien laadukkaan hoidon varmistaminen kokonaan yleiskatteellisella rahoituksella, jos sen riittävästä tasosta joudutaan neuvottelemaan vuosittain. (mikäli selkeän ja lakisääteisen tehtäväkokonaisuuden hoitamisen rahoituksesta neuvotellaan vuosittain.) Toiminnan vuosikello ei salli viiveitä, eikä nopeita muutoksia, jotta maaseutuhallinnon asiakkaiden odottama palvelu voidaan moitteetta järjestää.

Maaseutuhallinnon palvelujen digitalisaation kehitys on viime vuosina ollut huomattavaa. Tästä saatavat hyödyt tulevat jatkossa näkymään entistä enemmän ja parantamaan toiminnan ennustettavuutta ja tehokkuutta. Erityisesti tämä näkyy parempana palveluna asiakkaalle ja myös osittain hallinnolle. Hallinnossa säädetty menettelyt ja rutiinit ovat

13.4.2017

kuitenkin henkilötöinä suoritettavia. Vaikka sähköisten palveluiden käyttö lisääntyy koko ajan, on lisäksi otettava huomioon, että hallituksen 5.4.2016 tekemän linjauksen mukaan kunnissa olevan palveluverkon säilyttäminen vaatii myös merkittäviä resursseja. Siksi riittävän resurssin turvaaminen, palvelun todellisen tehostumisen näkyväksi saattamiseen asiakkaalle, on myös tulevassa maakuntahallinnossa ensiarvoisen tärkeää.